

26 ljudskih šol. Upati je, da se odpro v doglednem času še tri. Premiščene so sledeče učne osebe: nadučitelj Rihard Gorjup iz Rihemberga k Murovcem pri Kalu, učitelj Emil Zorn iz Ravnice v Kal-Dob, učitelj Franc Pavletič iz Bilj v Lom.

—g— **Pred goriško izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Ljubljani** se prično prihodnji usposobljenosti izpiti (za šole s slovenskim in nemškim učnim jezikom ter tudi za italijanščino kot predmet v ponedeljek, dne 20. novembra t. l. Pravilno upravljenje prošnje, predložene predpisanim službenim potem, naj bodo v rokah ravnateljstva najkasneje do 15. novembra t. l.

—g— **V ruskem ujetništvu biva tovariš Vekoslav Benko**, učitelj-voditelj v Dolenji Branici pri Šmarjah.

Tržaške vesti.

—t— **Akcija za podeljevanje zajtrka na tržaških šolah.** Pod predsedstvom namestnika barona Fries-Skene se je vršil razgovor, ki se je bavil z izpopolnitvijo akcije za podeljevanje toplega zajtrka na tržaških ljudskih in meščanskih šolah. Namestnik je otvoril sejo z nagovorom, v katerem je opozarjal na potrebo, da se na mestnih šolah že obstoječe podeljevanje jedil izpopolni in da se — kolikor le možno — vsem potrebnim učencem nemških, italijanskih in slovenskih ljudskih in meščanskih šol zagotovi posebno za bodoči zimski čas važno dobroto toplega zajtrka. Po daljši debati je bilo sklenjeno, da se izvedba akcije, za katero so že določene gotove smeri, poveri izkušeni, za mladinsko oskrbo kaj zaslužni organizaciji sirotinskih oskrbnic. Akcijskemu odboru, ki naj se ustanovi v ta namen, bodo poleg vodilnih funkcionarov oskrbe vojnih sirot pripadali še gospodje: primarij dr. Escher, dr. Abram, ravnatelj ubožnice Pernar, kakor tudi šolski voditelji Bettiol, Brunnlechner, Endler, Nicolao in Vrščaj. Za akcijo, za katero se je kazalo splošno zanimanje, je namestnik obljubil najizdatnejše pospeševanje kakor tudi dar 10.000 K iz vojnopomožnega fonda ter nadaljnjih tekočih prídátkov iz dobrovoljnih prispevkov posestnikov kinematografov za namene vojne oskrbe.

—t— **13 leten kipar.** V vzgojevališču tržaške ubožnice (Pia Casa dei poveri) imajo približno eno leto med drugimi dečki 13 letnega Franca Atschka (Ačko). Voditelj zavoda Gerzabek je bil opazil, da dela dečko v prostem času iz krušne sredine, ilovice in drugih tvarin podobe, dopisne kipe in cele skupine v miniaturi. Začel se je zanimati za dečka, opozoril nanj tudi druge činitele, zlasti tajnika dr. Perna, in vsi so se toplo zavzeli za mladega umetnika. Pred kratkim časom je Ačko izklesal dopisni kip cesarjev tako izvrstno, da je vse presenetil. Dr. Perna je predstavil dečka cesarskemu komisarju, dvornemu svetniku pl. Krekich-Strassoldu, ki je obljubil poskrbeti za dečkovo bodočnost. Ačko pojde na akademijo umetnosti v Monakovo.

—t— **Šolska vest.** Družba sv. Cirila in Metoda je imenovala tovarišici Valerijo Čučekovo in Albino Lahovo za suplentinji na svoji deški osemrazrednici šoli v Trstu.

—t— **Slovenska obrtna in trgovska šola v Trstu** začne z rednim poukom v nedeljo, dne 5. novembra t. l.

—t— **Varstvo mladine v Trstu.** Naredba tržaškega namestništva, ki je stopila v veljavo 15. pret. m., prepoveduje moškim in ženskim osebam do izpolnjenega 17. leta javno kadenje tobaka in po 9 uri zvečer se ne smejo potikati po ulicah in cestah in javnih napravah. Obisk gostilnic in kavarnic jim je dovoljen samo v družbi odraslih, obisk žganjarnic sploh prepovedan. V kinematografe smejo samo do 8. ure zvečer, vsebina predstav mora biti izrečno priznana za mladini primerno. Igrati na karte na javnih krajih, kupovati tobak, cigarete, nepotrebne luksuzne predmete, igrače, neravne slike in proizvode kvarne literature, beračiti, krošnjarije je prepovedano. Mladencem je zabranjen obisk javnih hiš in prostitutk. Nad 14 let stare, ki bi se pregrešili proti tej naredbi, se izroči policiji v kaznovanje.

—t— **Tovariš Adamič Emil**, slovenski glasbenik, se je oglašil iz ruskega ujetništva v Taškentu (I. polk, II. bat.). Odposlal je dve karti z isto vsebino gospodu okrajnemu sodniku Devu v Kranju, ki sta potovali 3 mesece in 9 dni. Piše, da je prejel njegovo karto z dne 10. septembra 1915 dne 27. junija in se mu tisočkrat zahvaljuje. „Ne veš, kako se čuti človek zapuščenega“ — piše — „ako ne dobi iz domovine nikakega poročila. Potrebujem denarja. Lepo Te prosim, pošli mi tobak in cigarete. Denar, pisma — tobak se mi naj pošljejo pod naslovom: Fr. Tumia, Petrograd. Petr. Stor. Polozova 28 K. 54. Kaj počnejo dr. Gornjir Krek, kaj Lajovic, kaj Svab? Od Tebe edinega sem prejel eno edino karto. Moji karti gotovo ne boš prejel, ker tu kar izginejo. Tisoč pozdravov Tebi, prijateljem in znancom.“

Istrske vesti.

—i— **Italijanska šola za dva otroke.** Iz Tinjana v Istri nam poročajo: Pri nas v Istri živimo še vedno v žalostnih razmerah. Tako n. pr. imamo kot ostanek iz prejšnjih časov umetnega portulijančevanja našega ljudstva italijansko šolo za cela dva otroke. Opozarjamo na to deželno istrsko upravno komisijo, da napravi konec takim in podobnim kričečim razmeram.

Iz Dalmacije.

—d— **Nov gospodarski list v Dalmaciji.** V Zadru je začel izhajati nov gospodarski list „Gospodarski Glasnik“, določen za Dalmacijo, Bosno, Hercegovino, Hrvatsko, Istro, Srbijo in Crno goro.

—d— **Otvoritev mestne knjižnice v Makarski.** V občinski hiši v Makarski v Dalmaciji so otvorili mestno knjižnico, ki šteje okolo 3000 knjig. Knjige je pokojni proštr dr. Pavišič zapustil mestu. Razentega je dal knjižnici na razpolago nad 4000 zvezkov duhovnik Koer.

—d— **Umrli je v Sarajevu dr. Mladinov**, zdravnik v Imotski v Dalmaciji in deželni poslanec, velik prijatelj narodne prosvete.

—d— **Umrli je v Splitu umirovljeni učitelj Andrija Kuljiš**, narodni pesnik in nekdanji urednik „Poljodjelca“. Časten mu spomin!

Z DUNAJA.

Podporno društvo za slovenske visokošolce na Dunaju. Redni občni zbor se viši 10. novembra 1916 ob pol 6. uri zvečer v pisarnici g. dvornega in sodnega odvetnika dr. Stanka Lapajneteta na Dunaju, I., Bräunerstrasse 10. Za slučaj, da ta občni zbor ne bi bil sklepčen, se vrši istotam ob pol 7. uri zvečer drugi občni zbor, ki bo sklepčen ne glede na število udeležencev.

V češčini prepovedano, v nemščini dovoljeno. „Arbeiter Zeitung“ ugotavlja z ozirom na dejstvo, da je bil zaplenjen češki prevod knjige „Srce“ Edmonda de Amicisa, da za nemški prevod taka prepoved ni bila izdana, marveč je na njem celo opazka: „Pričujoči mladinski spis najtopleje priporočam v nabavo vsem šolarskim knjižnicam komisija za mladinske spise c. kr. okrajnega šolskega sveta na Dunaju.“

Begunci iz Galicije in Bukovine na Dunaju. Na samem Dunaju se je naselilo do srede leta 1915. krog 41.000 Poljakov. Povsod, kjer so se naselili Poljaki, so otvorili poljske ljudske in srednje šole. Na samem Dunaju je hodilo v šole 18.000 dečkov in 7.000 deklic. Do novembra leta 1915 se je vrnilo v Galicijo in Bukovino krog 250.000 beguncev.

Poljske srednje šole na Dunaju. Poljaki imajo na Dunaju dve deški in tri ženske gimnazije, ki se pa oficijalno imenujejo le „kurzi“. Krakovski „Glos Narodu“ poroča, da imajo v teh šolah večino judje, tako med dijaki, kakor med profesorji.

Nič tobaka mladini. Z Dunaja nam poročajo, da tobakna uprava v kratkem izda razglas, s katerim bo prepovedala vsem trafikantom prodajati tobak, smodke in cigarete osebam pod 16 leti. Vsem drugim smejo prodati na dan samo po eno smodko.

Splošni vestnik.

V varstvo mladine. Po dolgem trajanju vojne nastale gospodarske razmere, odsotnost za vzgojo in nadzorovanje naraščajoče mladine odgovornih rodovinskih očetov, večja zaposlenost ženstva, vse to je vplivalo, da je mladina bolj kakor v mirnih časih izpostavljena nevarnosti npravne in telesne pokvare. Ker zahtevajo predvsem vojaški interesi države, delati proti takim pojavom, je bila izdana za dežele, spadajoče v območje jugozapadne fronte, posebna naredba v varstvo mladine. Na to naredbo naj bo posebej opozorjeno. Mladostnim osebam je prepovedano javno pušiti, v javnih lokalih in na javnih krajih kvartati, obiskovati javne hiše ali vlačuge ali se po 9. uri zvečer zunaj doma potikati. Gostilnice in enake lokale sme mladina obiskovati samo v spremstvu odraslih in samo do 9. ure zvečer. Obiskovanje žganjarnic je mladini sploh prepovedano. Izjeme so dovoljene samo na potovanjih, pri izletih in obiskovanju stalnih mest za prehrano. Lastniki varetov in podobnih podjetij morajo mladini zabraniti vstop k njihovim prireditbam. Kinematografe sme mladina obiskovati je, če se končajo predstave pred 8. uro zvečer in le program spoznan za primeren. Tobak, smodke, nepotrebne luksuzne stvari in izdelki umazane literature se mladini ne smejo prodajati. Prestopki teh predpisov se bodo strogo kaznovali. Kaznovane bodo tudi tiste osebe, ki zavajajo mladostne ljudi v prepovedana dejanja, jim dajo zato potrebna sredstva, jim grede na katerikoli način na roke ali tudi le zanemarjajo dolžnostno nadzorstvo. — Učiteljstvo naj pouči vse prizadete!

Vojne sirote in naloge zadružništva. „Zadruga“ poroča, da sta na občnem zboru „Deželne centralne kreditne zadruge za Ogrsko“ ministerjalni svetnik Zoltan Bosnyak in Aleksander Szanna predavala o nalogah, ki jih ima zadružništvo napram vojnim sirotam. Vsebina govorov je kratko sledeča: Oskrba vojnih sirot in vdov je delo zadružnega kapitala in zadružne morale. Izguba ljudstva v vojni je velika; zvišala se je tudi umrljivost otrok, in znižalo se je število porodov; temvečja je vrednost vojnih sirot. Narodna dolžnost je, te otroke rešiti. Kar stori država za vojne sirote, je premalo. Vdova po v vojni padlem s 4 otroki dobi mesečno 39 K, dokler vojna traja, torej 1 K 30 v. na dan. Po vojni pa dobi samo 25 K. Položaj ostalih se otežkoči še s tem, da dobijo državno pomoč šele po več mesecih. Pomagano jim je, če dobijo na to zakonito zagotovljeno državno pomoč predumje. Državna pomoč pa je za življenje premalo. Treba torej pomoči drugim potom. Vdova mora delati in zaslužiti, poleg tega pa mora vzgajati otroke. Zaposlena bi torej morala biti v delu, ki ji dovoljuje, primerno skrbeti za vzgojo otrok. Tu se prične delo zadruge. Zadruga vzame vrtna zemljišča v najem in razdeli vdovam v podnajem. 2 do 3 oral vrtnega zemljišča zadostujejo za zaostalo rodovino, da se primerno preživijo. Seveda treba vdove v vrtnarstvu poučiti. Poleg vrtnarstva se morajo vdove baviti s perutinarstvom. Z amortizacijo letne rente lahko zadruge vdovam pripomorejo do lastnega doma. Ako hoče imeti vdova kravo-mlekarico, treba kravo zavarovati. — Kaj pa z vdovami, ki so bolehnne in nemorejo delati? Ali se naj jim daje miloščina? To bi bilo napačno. Tu morajo zadruge po vsaki žetvi, po vinski trgatvi in pri drugih prilikah sistematično organizirati vzajemno pomoč za take, uboge, in ta pomoč se mora smatrati za naravno pravico bolne, za delo nezmožne vdove, ne pa za miloščino. — Naloga zadrug je, dvigniti blaginjo vasi. S skrbjo za vojne sirote in vdove se zasigurajo vsem delovne moči, ki brez te oskrbe pojdejo v izgubo.

Razgled.

— **Revizija dijaških knjižnic na čeških šolah.** Predsedstvo deželnega šolskega sveta za kraljevino Češko je odredilo, naj bi bile spodaj omenjene knjige iz dijaških šolskih knjižnic izločene in uviščene v dotične učiteljske knjižnice: 1. Ed. pl. Ambacha: „Deca uboge vdove“, 2. Sv. Cech: „Hanuman“, 3. I. Čermak: „Hory“, 4. I. Černy: „Naši vzori štedljivosti“, 5. Fr. Bily: „Izbrani Havličkovi spisi“, 6. H. Sienkiewicz: „Z ognjem in mečem“, 7. H. Sienkiewicz: „Potop“, 8. Kar. Svetla: „Tri povidke“, 9. P. Sula: „Ráno“, 10. E. de Amicis: „Srce“, 11. A. Jirasek: „Iz minulih dob“, 12. K. Katal: „Kaj sta si dva mladeniča dopisovala“, 13. St. Klima: „Slike iz Slovaškega“, 14. M. Konopnicka: „Iz dobrega studenta“, 15. A. Rehakova: „Z dalmatinskega juga“.

— **Umrli je dunajski vseučiliški profesor dr. Josip Pollak.**

— **Padli dijaki — častni doktorji.** Naučno ministrstvo v Rimu je naročilo, da se vsem padlim dijakom-visokošolcem podeli v znak hvalečnosti domovine in v počeščenje umrlih častno doktorstvo.

— **Otvoritev albanskih šol.** Iz Belgrada poročajo, da so bile v Mitrovici, na Kosovem in v Vučitrnu otvorene albansko-narodne šole. Pri otvoritvi šole v Vučitrnu je bil navzoč generalnimajor baron v. Bothmer.

— **Nemški jezik v ljudskih šolah v Pjotrkovu odpravljen.** V Pjotrkovu izhajajoči „Dziennik Narodowy“ je prejel sledeče uradno obvestilo: „C. in kr. etapno poveljstvo smatra izjave učiteljev in učiteljic pjotrkovskih ljudskih šol, kakor so bile podane na zapisnik dne 25. septembra, glede odpravitve nemškega jezika iz učnega načrta ljudskih šol kot izraz želji in mišljenja staršev. Upoštevajoč voljo staršev, odpravlja C. in kr. etapno poveljstvo pouk nemškega jezika v mestnih ljudskih šolah in izpreminja doseđanjo štiri razrednico v tri razrednico v smislu dopisa C. in kr. vojaške gubernialne uprave z dne 31. septembra 1916, št. 10.195 Schneider m. p., podpolkovnik.“

— **Za hrvatsko medicinsko fakulteto v Zagrebu** je nabranih že nad 2.000.000 K.

— **Ruski profesorji na Angleškem.** V Cambridgeu na Angleškem so prišli ruski visokošolski profesorji, da bodo imeli predavanja o vsem, kar more angleške visokošolce zanimati o Rusiji. To je nov korak za boljše medsebojno spoznavanje Rusije in Angleške, od katerega si obetajo zlasti Angleži gospodarske koristi. Na angleških visokih šolah imajo že povsod stolice za pouk ruskega jezika.

— **Nemške šole na Romunskem.** Že leta 1730 so nemški protestantje ustanovili v Bukareštu nemško šolo, v zadnjih letih pa se je zaradi priseljevanja Nemcev iz Avstro-Ogrske in iz Nemčije število nemških šol na Romunskem znatno pomnožilo. Zdaj so imeli Nemci v Bukareštu realno gimnazijo, ki je bija z njo združena deška in dekliška ljudska šola, penzionat za dečke

in deklice, višja dekliška šola in trgovska šola. L. 1913 je bilo na tem zavodu 2373 učencev in učenik. Pa tudi v drugih romunskih mestih so imeli nemške šole, največ v zvezi s protestantskimi in židovskimi verskimi občinami. Nemško-židovska šola v Galacu je že leta 1903 praznovala svojo 25. letnico. Zdaj so vse te šole zaprli.

— **Šolske knjižnice na Češkem.** Dež. šol. svet na Češkem je odredil, da se iz čeških šolskih knjižnic odstranijo naslednje knjige: Edvard pl. Ambach: „Otroci uboge vdove“; Svatopluk Cech: „Hanuman“; J. Čermak; Gore; J. Černy: „Naši zgledi za štedljivost“; Henrik Sienkiewicz: „Vesoljni potop“; F. Bily: „Zbirka iz Havličkovih del“; Karolina Svetla: „Tri povesti“; P. Sula: „Jutro“; E. de Amicis: „Srce“; Alojzij Jirasek: „Iz minulih časov“; K. Kalal: „Kaj sta si pisala dva dečka“; S. Klima: „Slike iz Slovaške“; Marija Konopnicka: „Iz dobrega vira“; A. Rehakova: „O dalmatinskem jugu“.

— **Koliko je Slovencev v Ameriki?** Slovencev v Ameriki je po najnovejših poročilih 250.000.

— **Zaplenjeni spisi Zmaja Jovana Jovanovića.** Kr. Sodišče v Novem Sadu je sklenilo, da se zaplenijo vsi spisi znanega srbskega pisatelja pesnika Zmaja Jovana Jovanovića.

— **„Narodni Listy“ v Pragi** so nabrali za Češko Matico Šolsko en milijon kron.

— **Srbska šola na Češkem.** V taborišču Brumov na Češkem, kjer je nad 200 srbskih otrok, so otvorili te dni srbsko šolo. Taborišče ima tudi svoj kinematograf.

— **Historičen dan.** Dne 9. pret. m. je minilo 840 let, odkar so hrvatski velikaši in škofje izvolili bivšega bana Dimitra Zvonimira za svojega kralja. Bilo je to v letu 1076 v cerkvi svetega Petra na Solinskem polju. Ko je bil po papeževem odposlancu ovenčan s krono, zastavo, mečem in žezlom, je položil velezanimivo zaobljubo v roke odposlanca in prisotnih velikašev kot vladar Hrvatske in Dalmacije.

— **Ženska visoka šola za socialne poklice.** Vojna je ustvarila razmere, zaradi katerih je nastalo na Nemškem mnogo povpraševanja po znanstveno izobraženih ženskah, zlasti za socialna dela. V Nemčiji so imeli že zdaj več zavodov, na katerih so se ženske izobraževale za socialne uradnice, a ti zavodi so bili jako neenaki in niso zadovoljali. Zdaj je mesto Kolonija ustanovilo posebno visoko šolo, v kateri se bodo ženske izobraževale za socialne poklice, v prvi vrsti za posle socialnih uradov, za nadzorovanje ženskih delavskih razmer, otrok, stanovanj, posredovanje služb itd. itd. To bo prva visoka šola te vrste.

— **Vseučilišče v Gentu.** Belgski ministrski svet je sklenil, da so neveljavni vsi diplomi vseučilišča v Gentu, izdani v času nemške invazije.

— **Od ključalničarskega pomočnika do učenjaka.** V Plönu na Nemškem je umrl ravnatelj ondotne biološke postaje, profesor dr. Oton Zacharias. Rojen je bil leta 1846 v Lipskem in postal ključalničarski pomočnik. Šele v starosti 19. let se je učil gimnazijskih predmetov in to poleg svojega ključalničarskega dela, napravil maturo in se posvetil prirodoslovju. Postal je jako znamenit učenjak ter si pridobil za znanost in za narodno gospodarstvo velikih zaslug.

— **V Novem pri Sarajevu** so Uršulinke ustanovile nemško privatno šolo.

— **70 letnica hrvatskega učenjaka.** Znani hrvatski učenjak in starinoslovec msgr. don Bulić je praznoval te dni v Splitu svojo 70. letnico.

— **Ustavljen roman.** Praška „Nar. politika“ je prijavljala v podlistku Jirskov roman „Husitski kralj“, pa je iz cenzurnih ozirov ustavila nadaljnje priobčenje.

— **Prepovedana knjiga.** Anglež Seton Watson (Scotus Viator) je spisal znano knjigo o Jugoslovanih, ki je izšla l. 1913 v Berlinu tudi v nemškem prevodu. Hrvatska deželna vlada je zdaj ukazala, da je odstraniti to knjigo iz vseh šolskih knjižnic in zavodov na Hrvatskem.

— **Največja knjižnica za slepce na svetu.** Zavod za slepce v ulici Duroc v Parizu ima največjo knjižnico za slepce na svetu, saj šteje, kakor trdi „Temps“, več nego 45.000 snopičev v Braillovih pismenkah, ki so bile prej (pred vojno) poojane v vse dele sveta. V Franciji sami ima ta knjižnica mnogo filialk po departementih. V današnjih dneh čita to knjižnico čez dva tisoč slepcev. Uprava si prizadeva knjižnico po potrebi pripraviti in preurediti za one, ki bodo v vojni ob oči.

— **Židovski žargon na Poljskem.** Počasi, a dosledno poizkušajo Židje na Poljskem pridobiti svojemu žargonu javno veljavo. Ta žargon je mešanica nemških in hebrejskih ter nekaterih slovanskih besed. Sicer se odločni Židje, kakor dr. Nussbaum, temu ustavljajo, a brez uspeha. Zdaj so Židje zaprosili dovoljenja, da smejo v Plocku ustanoviti osemrazredno realko, v kateri bi bil pouk deloma v poljskem jeziku, deloma v židovskem žargonu.

— **Ženske na nemških vseučiliščih** študirajo v vojni dobi v večjem številu nego